

Joensuun kaupungin kulttuuriohjelma 2021–2026

Valmistelijat:

Kulttuurin johtotiimi

Kulttuurijohtaja vs

Kulttuuriohjelman kirjoittaja: Jenni Hyttinen

Sisältö

Johdanto

Kulttuurikaupunki Joensuu

Kunta kulttuuritoiminnan järjestäjänä

Teemat

Megatrendit

Joensuun kulttuuripalveluiden missio

Joensuun kulttuuripalveluiden visio

Painopistealueet

Strategiset tavoitteet

Toimenpiteet

Kulttuuriohjelman tekoprosessi

Kulttuuriohjelman taustamateriaalit

Johdanto

Joensuun kaupungin ensimmäinen kulttuuriohjelma asettaa suuntaviivat kulttuuripalveluiden toiminnalle vuodesta 2021 vuoteen 2026 ja se koskettaa niin joensuulaisia kulttuurin ammattilaisia, harrastajia kuin kokijoitakin. Kulttuurihyvinvoinnilla, jolla tarkoitetaan Turun ammattikorkeakoulun kulttuurihyvinvoinnin tutkimusryhmän mukaan ihmisen yksilöllistä tai yhteisöllisesti jaettua kokemusta siitä, että kulttuuri ja taide lisäävät hyvinvointia tai ovat yhteydessä siihen, on merkittävä vaikutus elämänlaatuun. Koko kulttuuritoiminnan kattava kulttuuriohjelma auttaa edistämään ja kehittämään alueen kulttuuripalveluita sekä kulttuurihyvinvointiin liittyviä kulttuurin ja taiteen toimintoja tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti. Suunnitelmallisemmalle kulttuurityölle on nyt tarvetta, kun kulttuurin merkitys alati muuttuvassa maailmassa korostuu – muutosvoimat, kehityskohteet ja mahdollisuudet tiedostamalla meidän on mahdollista tehdä Joensuusta entistä parempi kulttuurikaupunki.

Kulttuuriohjelman avulla luodaan kaupunkilaisten sekä kulttuuri- ja taidetoimijoiden yhtenäinen kuva Joensuusta kulttuurikaupunkina, minkä lisäksi ohjelma ohjaa kaupunkialueen kulttuuritoimijoita ajattelemaan, toimimaan ja tuottamaan kulttuuria yhdenmukaisesti. Ohjelmassa linjataan kuusi teemaa: megatrendit, missio, visio, painopistealueet, strategiset tavoitteet sekä toimenpiteet. Teemat toimivat kaupungin kulttuuripalveluiden toiminnan konkreettisena työvälineenä ja niiden kautta linjataan, mitä Joensuussa tehdään kulttuurin saralla seuraavina neljänä vuotena. Visiona on, että vuoteen 2026 mennessä Joensuussa on tekemisen meininki, joka innostaa, mahdollistaa ja osallistaa tekemään kulttuuria yhdessä. Kulttuuriohjelma on osa kaupungin strategiauudistusta, ja kaikkea toimintaa ohjaavat Joensuun kaupungin arvot sekä kuntien kulttuuritoimintalak.

Kulttuurikaupunki Joensuu

Joensuu tunnetaan valtakunnallisesti kulttuuritapahtumistaan ja kenties parhaiten tiedetään Joensuun Popmuusikoiden järjestämä Ilosaarirock-festivaali, josta joensuulaiset ovat Taloustutkimuksen tekemän kuntalaiskyselyn mukaan erityisen ylpeitä. Muita vakiintuneita tapahtumia ovat Joensuun kirjallisuustapahtuma, Joensuun Parafest, Joen Yö, Musiikkitalven konsertit sekä Suomen suurin musiikkielokuvafestivaali Rokumentti. Näiden ja monien muiden kulttuuripalveluiden ja -tapahtumien lisäksi kaupunki tukee paikallista kulttuuritoimintaa kulttuuriavustuksin sekä hallinnoi Grafiikan pajaa, Koveron kirjailijaresidenssiä, Tuupovaaran Ullakkoa ja taiteilijoiden työtiloja. Kaupungin kulttuuripalveluihin kuuluvat Bunkkerimuseo, Joensuun kaupunginorkesteri, Joensuun konservatorio, Joensuun seudun kansalaisopisto, Joensuun seutukirjasto, Joensuun taidemuseo Onni, Lastenkulttuurikeskus ja Pohjois-Karjalan museo Hilma. Uusi konservatorio valmistuu loppuvuodesta 2021, ja suunnitteilla on musiikkitalo sekä kaupungintalon muuttaminen teatteri- ja museotaloksi.

Kulttuuriohjelmassa määriteltävät suuntaviivat ja tavoitteet koskettavat myös Joensuun kulttuurivuotta 2023, joka sidotaan osaksi kaupungin strategiatyötä. Itä-Suomen maakuntien keskuskaupungit järjestävät Saimaa-ilmiö-hankkeen sisältöjen mukaisesti oman unelmien kulttuurivuoden vuosien 2022–2025 aikana ja Joensuun vuoro on vuonna 2023, jolloin kaupunki täyttää 175 vuotta. Kulttuurivuoden keskeisenä tavoitteena on kulttuurin vahvistaminen, kulttuuri-, taide- ja tapahtuma-alan elinvoimaisuus sekä hyvinvoinnin lisääminen alueella. Saimaa-ilmiö-kokonaisuus taas pohjautuu ylimaakunnalliseen yhteistyöhön, kulttuurin elinvoimaisuuteen, kansainväliseen näkyvyyteen ja osallisuuden lisäämiseen. Joensuun kaupunki on lisäksi mukana Pohjois-Karjalan maakuntaliiton Kulttuurista hyvinvointia Pohjois-Karjalaan -hankkeessa, jonka tarkoituksena on edistää taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta Pohjois-Karjalassa sekä lisätä asukkaiden osallisuutta, hyvinvointia ja terveyttä taide- ja kulttuuritoiminnan kautta. Lisäksi hanke tukee maakunnallisen kulttuurihyvinvointisuunnitelman viemistä käytäntöön. Hankkeen valmistelussa ovat olleet mukana kunnat ja Siun sote.

Kunta kulttuuritoiminnan järjestäjänä

Kulttuuriohjelma noudattaa Joensuun kaupungin toimintaa ohjaavia arvoja sekä kuntien kulttuuritoimintalaian säädöksiä. Kaupungin strategiassa määritellyt arvot ovat **yhdenvertaisuus, rohkeus, kestävyys ja yhdessä tekeminen**.

1.3.2019 voimaan astuneessa kuntien kulttuuritoimintalaissa (166/2019) määritellään kunnan tehtäväksi järjestää kulttuuritoimintaa, jolla kunta edistää kulttuurin ja taiteen tekemistä, harrastamista, saatavuutta ja käyttöä sekä taide- ja kulttuurikasvatusta ja kulttuuriperintöä.

Lain mukaan kunnan tulee

- 1) edistää kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta ja monipuolista käyttöä;
- 2) luoda edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle;
- 3) edistää kulttuurin ja taiteen harrastamista sekä niihin liittyvää kansalaistoimintaa;
- 4) tarjota mahdollisuuksia kulttuurin ja taiteen eri muotojen ja alojen tavoitteelliseen taide- ja kulttuurikasvatukseen;
- 5) edistää kulttuuriperinnön ylläpitämistä ja käyttöä sekä paikallista identiteettiä tukevaa ja kehittävää toimintaa;
- 6) edistää kulttuuria ja taidetta osana asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä paikallista ja alueellista elinvoimaa;
- 7) edistää kulttuurista vuorovaikutusta ja kansainvälistä toimintaa ja toteuttaa muita kulttuuriin ja taiteeseen liittyviä toimia.

Teemat

Megatrendit

Megatrendi on maailmanlaajuinen, isojen ilmiöiden muodostama yleinen kehityssuunta, joka vaikuttaa kauaskantoisesti tulevaisuuteen eri osa-alueilla. Kulttuuriohjelman näkökulmasta megatrendit luovat reunaehdot vision toteuttamiselle, minkä lisäksi ne täydentävät toisiaan ja luovat näkökulmia kulttuurin tekemiseen. Joensuun kaupungin kulttuuritoimintaan vaikuttavat ennen kaikkea digitalisaatio, kestävä kehitys sekä paikallisuus ja kiinnostus omiin juuriin. Nämä kolme muutosvoimaa liittyvät olennaisesti elämänlaatuun ja tästä syystä niihin kiinnitetään huomiota myös kulttuurin näkökulmasta. Kulttuurin positiivinen vaikutus elämänlaatuun on tutkitusti merkittävä: kulttuuri muun muassa vahvistaa yhteisöllisyyttä ja yhdenvertaisuutta, ennaltaehkäisee yksinäisyyttä ja syrjäytymistä ja lisää onnellisuutta. Kulttuurihyvinvoinnin voidaan siis sanoa olevan yksi elämän perusta. Kaiken kulttuuritoiminnan taustalla on kestävyysajatus: jokaisella on oikeus kokea kulttuuria sekä tuntea paikallinen identiteetti myös tulevaisuudessa.

Digitalisaatio

Digitalisaatio vaikuttaa monien muiden palveluiden tavoin kulttuuripalveluiden tuottamiseen ja jakeluun. Digitalisaation vaikutukset ovat heijastuneet Joensuun kulttuuripalveluihin esimerkiksi koronapandemian aiheuttamina muutoksina, kuten esittävän taiteen siirtymisenä verkkoon poikkeusaikana. Jo käyttöön otetut ja hyväksi todetut tavat tuottaa ja jakaa digitaalista kulttuuria jäävät pysyvästi osaksi kulttuuripalveluiden toimintaa ja uusia menetelmiä ja mahdollisuuksia tuottaa ja jakaa kulttuuria hyödynnetään ja etsitään jatkossakin. Digitalisaatio on mahdollistanut muun muassa kulttuuripalveluiden tarjoamisen entistä laajemmalle yleisölle, jolloin kulttuurin saavutettavuus ja osallistavuus vahvistuvat: esimerkiksi Joensuun kaupunginorkesterin konserttistriimaukset ovat tavoittaneet ihmisiä ympäri maailmaa.

Teknologisen kehityksen vaikutukset heijastuvat kaupungin kulttuuritoimintaan myös esimerkiksi paikallisena yhteisöllisyyden murroksena, johon liittyvät niin muuttuneet kommunikaatiotavat, globalisaatio ja sen synnyttämät teemalliset yhteisöt kuin kulttuurin pirstaloituminenkin. Nämä tekijät haastavat kulttuuripalvelut ajattelemaan entistä monimuotoisemmin ja pohtimaan keinoja, joiden avulla syntyneet muutokset voidaan ottaa huomioon kulttuuripalveluissa ja niiden tuotannossa.

Digitalisaatiossa on myös huomioitava sen aiheuttamat ympäristöhaasteet ja vaikutukset kestäväan kehitykseen.

Kestävä kehitys

Kulttuuripalveluiden toiminnan tulee vahvistaa yhteisöllisyyttä, lisätä kaupunkilaisten elämänlaatua ja kulttuurihyvinvointia sekä siirtää kulttuurihyvinvoinnin ja hyvän elämänlaadun edellytykset myös seuraaville sukupolville kestävyiden nimissä. Joensuun kaupungin ilmasto-ohjelman päätavoitteena on olla hiilineutraali vuoteen 2025 mennessä. Kestävä kehitys tulee huomioida laajemmin kaupunkia koskevien päätösten ja toimien ohella myös kulttuurikenttään liittyvässä päätöksenteossa sekä toimissa esimerkiksi ilmastomyönteisinä valintoina ja niihin kannustamisena. Lisäksi kulttuurista kestävyttä tukevilla teoilla, kuten tietoisella kulttuurin esillä pitämisellä, kulttuuriympäristön säilyttämisellä ja eri toimijoiden välisellä yhteistyöllä turvataan esimerkiksi perinteiden, tapojen ja kulttuuri-ilmiöiden säilyminen ja kulttuurin kehittyminen vatedeskin. Vastuun lisäksi kestävä kehitys

avaa muun muassa toimintatapoja, jotka mahdollistavat esimerkiksi tiedon ja ymmärryksen välittämisen aiheesta kulttuurin ja taiteen keinoin. Tietoinen tapa ajatella ja kestävä kehityksen huomioiminen kulttuuritoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa takaavat kaikille yhdenvertaisen mahdollisuuden kulttuuriin ja sen hyvinvointia edistävien vaikutusten kokemiseen nyt ja tulevaisuudessa.

Paikallisuus ja kiinnostus omiin juuriin

Joensuun kulttuuripalveluiden toiminta edistää paikalliskulttuurin ja kulttuuriperinnön ylläpitämistä ja käyttöä sekä paikallista identiteettiä tukevaa ja kehittävää toimintaa. Kulttuuri elää, muovautuu ja vahvistuu ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta, jonka kautta perinteet ja juuret välittyvät ihmiseltä toiselle. Paikallisuus ja kiinnostus omiin juuriin kiinnittävät ihmiset alueensa kulttuuriin ja paikallisyhteisöön, minkä lisäksi tutkimusten mukaan omien juurien tuntemus on voimavara, joka edesauttaa pärjäämään ja menestymään elämässä yleensä. Joensuussa halutaan vaalia perinteitä ja historiaa, uusiutuvaa ja kehittyvää kulttuuria unohtamatta. Kaupungin identiteettiin liittyy vahvasti joki, luonto, pohjoiskarjalaisuus, ortodoksisuus ja Venäjän rajan läheisyys, mutta sulavasti näiden piirteiden rinnalla kulkee myös esimerkiksi kansainvälisyys eri sävyineen. Paikalliskulttuuriin liittyvien ominaispiirteiden ja vahvuuksien tunnistaminen on tärkeää, jotta niitä voidaan lujittaa, kehittää ja hyödyntää tavoitteellisesti osana kulttuuritoimintaa.

Joensuun kulttuuripalveluiden missio

Joensuussa kulttuurin puroista kasvaa elämän virta.

Joensuun kulttuuripalveluiden missio ja olemassaolon tarkoitus on tuoda kulttuuri osaksi arkea ja vapaa-aikaa kaikkiin elämän eri vaiheisiin, sekä mahdollistaa kulttuuri tasa-arvoisesti kaikille asuinpaikasta, iästä, varallisuudesta, kulttuurisesta taustasta ja terveydentilasta riippumatta. Joensuussa kulttuuri ja taide nähdään laajasti hyvinvointia edistävinä palveluina, jotka täyttävät koko elämän. Kulttuuritoiminta huomioidaan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kulttuurikasvatussuunnitelmissa, mikä antaa hyvän lähtökohdan tutustua Joensuun kulttuuriperintöön pienestä pitäen. Suhde kulttuuriin ja sen hyvinvointivaikutuksiin syvenee esimerkiksi kaupungin kulttuuripalveluiden mahdollistamien, läpi elämän koettujen kulttuurikokemusten kautta. Ihmistä ympäröivä kulttuuri avaa näkymiä monenlaisiin maailmoihin ja vaikka suhde kulttuuriin ja kulttuurin kokemuksen muodot muuttuvat elämän varrella, juuri tämä tekee kulttuurista niin moninaisen, merkityksellisen ja katkeamattoman osan elämää.

Joensuun lastenkulttuurikeskus toteuttaa kulttuurikasvatussuunnitelmaa lapsille ja nuorille, konservatorion palvelut muskarista ammattiopintoihin, kansalaisopiston laaja harrastustarjonta kaiken ikäisille, orkesterin konsertit, jotka tuovat näkymän musiikin rikkaaseen monimuotoisuuteen, museot, joissa esitetään kuvataiteen helmiä menneisyydestä nykyhetkeen ja maakunnan historiaa kivikaudesta tähän päivään sekä kirjasto, joka avaa koko maailman ulottuville.

Joensuun kulttuuripalveluiden visio

Joensuussa on tekemisen meininki, joka innostaa, mahdollistaa ja osallistaa tekemään kulttuuria yhdessä.

Joensuun kulttuuripalveluiden visiona ja näkymänä unelmien kulttuuri-Joensuuhun on tehdä ja luoda kaupungin kulttuuria tavalla, joka tuo yhteen kaikki joensuulaiset. Kaupungissa halutaan nähdä turvallinen ja hyväksyvä kulttuuria suosiva ilmapiiri, joka on kokonaisvaltaisesti läsnä kaupunkilaisten arjessa ja juhlassa.

Kulttuuripalvelut toimivat keskeisenä kulttuurin tuottajana ja mahdollistajana, mutta vasta joensuulaisten osallisuus mahdollistaa vision toteuttamisen sekä vahvistaa kulttuurin merkitystä, arvostusta ja hyvinvointivaikutuksia tavalla, joka saa Joensuun alueen kulttuurin voimaan entistä paremmin. Tekemisen meininki kannustaa kaikkia kaupunkilaisia osallistumaan vision toteuttamiseen samalla, kun kulttuuri ammattina, harrastuksena, vapaa-ajanviettotapana, viihteenä, kasvatuksena ja koulutuksena koskettaa meistä jokaista.

Strategiset tavoitteet

Joensuun kulttuuripalveluiden vision toteuttamiseen ja mission todeksi tekemiseen on kolme päätavoitetta, joiden avulla kulttuurin tekemistä suunnataan seuraavina neljänä vuotena: hyvinvointia kulttuurista, elinvoimaa kulttuurista ja mahdollisuuksia kulttuurille. Tavoitteet kertovat, millainen kulttuuri-Joensuu on vuonna 2026. Tavoitteet koskettavat laaja-alaisesti kulttuurin eri osa-alueita ja niitä on tarkoitus toteuttaa osana eri kulttuuriyksiköiden jokapäiväistä työtä niin, että vaikutukset heijastuvat kaupunkiin ja sen asukkaisiin.

1. Hyvinvointia kulttuurista

Joensuussa kulttuuri ja taide nähdään laajasti hyvinvointia edistävinä palveluina ja siksi kaikki kaupungin kulttuuritoiminta pyrkii edistämään hyvinvointia. On tutkitusti todistettu, että kulttuuri ja taide vaikuttavat positiivisesti fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin ja siten elämänlaatuun monella tapaa. Laki kuntien kulttuuritoiminnasta velvoittaa edistämään kulttuuria ja taidetta osana asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä paikallista ja alueellista elinvoimaa. Yksi kulttuuriohjelman keskeisimmistä tehtävistä onkin edistää ja kehittää alueen kulttuuripalveluja sekä kulttuurihyvinvointiin liittyviä kulttuurin ja taiteen toimintoja tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti. Tästä syystä kulttuuripalveluiden yhtenäistäminen laajemmin muiden palveluiden kanssa on tärkeää. Joensuun kulttuuripalveluiden toimintaa kehitetään muun muassa hankkeiden kautta. Esimerkiksi yhteistyössä Siun soten kanssa on huomioitu kotihoidon asukkaita viemällä kulttuurihyvinvoinnin sisältöjä suoraan asukkaiden kotiin. Tavoitteena on laajentaa tämänkaltaisen toiminta koskemaan myös muita kohderyhmiä sekä tehdä hyviksi todetuista käytännöistä pysyvää toimintaa. Rikas, monipuolinen, elämyksellinen ja entistä parempi kulttuuri tarkoittaa hyvinvoivaa joensuulaista.

2. Elinvoimaa kulttuurista

Kulttuuri on merkittävä elinvoiman lähde, joka koskettaa koko kaupunkia ja sen toimialaa sekä kulkee käsi kädessä kulttuurihyvinvoinnin kanssa. Kulttuuriin panostaminen voidaan nähdä sijoituksena alueen kokonaisvaltaisen elinvoiman eteen: kulttuuri työllistää, tarjoaa alueen asukkaille harrastuksia, viihdykettä, oppia, sivistystä ja yhteisöllisiä kiinnukohtia sekä toimii veto-, pito- ja lumovoimatekijänä niin uusille asukkaille, työvoimalle kuin matkailijoille.

Joensuun kaupungin kulttuuripalvelut tekevät muiden luovien alojen yrittäjien ja yhdistysten kanssa monitahoista yhteistyötä, jonka yhtenä tarkoituksena on vahvistaa kaupungin kulttuurin ekosysteemiä. Potentiaalit yritykset laajentavat asiakaskenttäänsä ja liiketoimintaansa esimerkiksi tarjoamalla luovien sisältöjen lisäarvoa tuottavia tekijöitä esimerkiksi yritysten käyttöön. Tämä osaltaan vahvistaa kaikkien alojen yritysten menestystä ja laajentaa alueen elinvoimaa.

Joensuun kaupunki on laatinut luova exit -suunnitelman, jonka avulla tuetaan toiminnallisesti ja taloudellisesti paikallisia luovan alan, kulttuurin ja tapahtuma-alan toimijoita. Muillakin paikkakunnilla kiinnostusta herättäneen suunnitelman tukitoimiin lukeutuvat luovien alojen ammattilaisten ja freelancereiden palkkaaminen taiteelliseen työhön, luovan alan ammattilaisilta ostettavat kulttuurisisällöt, luovan liiketoiminnan seteli liiketoiminnan kehittämiseen, matalan kynnyksen Torien timantti -tapahtuma-avustus, kaupungin tilavuokrien helpotukset sekä muut tukitoimet, kuten terveysturvallisuussuunnitelmalomake ohjeineen. Kulttuurialan tilanteen helpottaminen pandemian jälkeen edesauttaa osaltaan tukemaan alueen elinvoimaa ja pääsemään yli pandemian seurauksista sekä antamaan vankemman pohjan kaupungin tulevien kulttuurisisältöjen luomiselle. Kulttuuriohjelman avulla huolehditaan muun muassa siitä, että Joensuussa on hyvä toimia kulttuurin parissa.

3. Mahdollisuuksia kulttuurille

Joensuun kulttuuripalveluiden yksi tärkeimmistä tehtävistä on mahdollistaa kulttuurielämyksiä ja -toimintaa kaikille kaupunkilaisille. Perinteisiin mahdollistamistoimiin lukeutuvat esimerkiksi kulttuuritilat ja avustukset sekä neuvot ja viestintä, joiden avulla huolehditaan muun muassa kulttuurin ammatillisen harjoittamisen ja harrastamisen toteutumisesta. Entistä parempien mahdollisuuksien takaamiseksi keskiöön nousevat myös osallistava toiminta ja mahdollistava asenne, joiden kautta huolehditaan siitä, että kaupungissa on enemmän mahdollisuuksia osallistua ja olla mukana esimerkiksi vaikuttamassa alueen kulttuuritoimintoihin riippumatta siitä, mihin väestöryhmään kuuluu tai missä kaupunginosassa asuu. Osallistavaa toimintaa tehostetaan esimerkiksi hankkeilla, yhteistyöllä ja matalan kynnyksen toiminnalla. Kulttuuripalvelut suhtautuvat myönteisesti uusiin ideoihin ja ehdotuksiin. Tavoitteena on olla kiinnostava ja vireä kulttuurikaupunki, joka huokuu hyvinvointia ja elinvoimaa sekä houkuttelee ihmisiä vetovoimallaan läheltä ja kaukaa.

Painopistealueet

Kulttuuriohjelmahan on valittu viisi painopistealuetta, jotka toimivat ohjelman ja siten koko kulttuuritoiminnan runkona. Lisäksi painopisteet ohjaavat toimimaan yhdenmukaisesti kulttuuripalveluiden vision saavuttamiseksi. Painopisteiden valinnassa on otettu huomioon kulttuurin tulevaisuuteen vaikuttavat megatrendit.

Kulttuuri osaksi arkea

Kulttuurin luokse ei tarvitse aina hakeutua, vaan parhaimmillaan kulttuuri tulee luokse jopa yllättäen, missä ja milloin vain. Kulttuurin liittäminen osaksi arkea esimerkiksi viestinnän ja matalan kynnyksen toiminnan keinoin on tärkeää erityisesti kulttuurin hyvinvointivaikutusten vuoksi: kun kulttuuripalvelut ovat tasapuolisesti kaikkien saavutettavissa taustasta tai elämäntilanteesta riippumatta, kulttuuri positiivisine vaikutuksineen ulottuu laajemmalle. Kulttuuri esimerkiksi ilahduttaa ja virkistää, lisää positiivista elämänlaatua, tukee osallisuutta sekä estää syrjäytymistä. Kulttuuristen keinojen avulla on mahdollista tukea myös ennaltaehkäisevää toimintaa ja siksi Joensuun kulttuuripalvelut yhtenäistetään yhä syvemmin muiden palveluiden kanssa, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa. Yhtenäistämässä hyödynnetään esimerkiksi digitalisaation mahdollistamia kulttuurin tuottamisen keinoja ja kaupunkilaisten osallistamista. Hyvinvointivaikutusten lisäksi kulttuuri osana arkea mahdollistaa kulttuurin laajemman käsitteen ymmärtämisen, mikä taas muun muassa lisää kulttuurin yleistä arvostusta. Kulttuuri ei ole ainoastaan korkeakulttuuria, vaan se on meistä jokaisesta kumpuavaa

näkyvää ja näkymätöntä sivistystä ja hyvinvointia sekä kaikessa laajuudessaan ihmisyyden perusta, joka vaikuttaa niin ajatteluun, toimintaan, perinteisiin kuin käsityksiimme joka päivä.

Mahdollistetaan, ei estetä

Joensuun kulttuuripalvelut tukevat alueen kulttuuria toimimalla monipuolisesti kaikenlaisen kulttuuritoiminnan tukipilarina sekä edistämällä kulttuuriin liittyvää myönteistä suhtautumista ja kulttuurin positiivisia vaikutuksia. Kaupungin näkökulmasta kulttuuri elävöittää ja kehittää kuntaa ja saattaa ihmiset yhteen, kun taas kaupunkilaisille kulttuuri tarjoaa elämyksiä, tunteita ja sivistystä sekä herättää ajatuksia, edistää jatkuvaa oppimista ja auttaa kasvamaan ihmisenä. Kulttuurikentän toimijoille mahdollistaminen voi taas tarkoittaa esimerkiksi oman elinkeinon harjoittamista, uusia työmahdollisuuksia, sopivia tiloja sekä kulttuuri- ja taidetoiminnan huomioimista ja edistämistä alueella. Kulttuurin mahdollistaminen eri keinoin tukee kunnan toimintoja ja kulttuurihyvinvointia, joka heijastuu suoraan alueen asukkaiden elämänlaatuun ja voi ennaltaehkäistä muun muassa syrjäytymistä ja yksinäisyyden tunnetta.

Esimerkiksi kesällä 2021 Joensuun kulttuuripalvelut suunnittelivat yhdessä kaupungin viestintä- ja tapahtumapalveluiden kanssa viisi toimenpidettä käsittävän kokonaisuuden luovan alan ja vakiintuneiden tapahtumien tukitoimiksi koronapandemiasta elpymiseksi – korona exit plan.

Tehokas viestintä

Viestinnällä on suuri merkitys erityisesti kulttuurin saavutettavuuden ja näkyvyyden kannalta ja siksi tehokas ja toimiva viestintä on avainasemassa Joensuun kulttuuripalveluiden toiminnassa. Päämääränä on helpottaa kulttuuripalveluita ja -tapahtumia koskettavaa tiedonsaantia viestinnän keinoin ja ottaa huomioon niin kaupunkilaiset ja matkailijat kuin tekijät ja toimijat. Tarkoituksena on samanaikaisesti lisätä kulttuurin näkyvyyttä esimerkiksi arjessa ja katukuvassa ja sitä kautta kasvattaa kulttuurin merkitystä kaupungissa esimerkiksi elin- ja vetovoiman näkökulmista. Tehokas viestintä on yhteinen vastuu, jonka toteuttamiseksi vaaditaan viestinnän merkityksen ymmärtämistä ja kulttuuriohjelmaan sitoutumista kaikilta kaupungin kulttuuripalveluilta.

Osallistava toiminta

Joensuun kaupungin kulttuuripalveluiden toiminta on lähtökohtaisesti suunnattu kaiken ikäisille joensuulaisille kaikkiin elämänvaiheisiin.

Kulttuuripalveluiden osallistavan toiminnan tarkoituksena on vahvistaa ja tukea osaamista ja harrastuneisuutta sekä tarjota kaikille joensuulaisille mahdollisuus kokea ja luoda kulttuuria yhdessä. Osallistamista pyritään lisäämään esimerkiksi matalan kynnyksen toiminnalla. Osallistava toiminta koostuu itse osallistumisen mahdollistamisen lisäksi yhteisöllisyydestä ja asukkaiden omaehtoisesta tekemisestä, jossa kokijan ja tekijän roolit voivat vaihdella. Erityisesti kulttuuriohjelman kautta kiinnitetään huomiota kulttuuriympäristön turvalliseen ja hyväksyvään ilmapiiriin, joka kannustaa tekemään, kokemaan ja luomaan kulttuuria Joensuussa. Kulttuurin tekeminen yhdessä kaupunkilaisten kanssa on kaikkien etu, sillä se monipuolistaa ja vahvistaa paikalliskulttuuria ja alueen identiteettiä ja tarjoaa mahdollisuuden vaikuttaa alueen kulttuuritoimiin. Kulttuuripalveluiden osallistava toiminta on yksilöiden lisäksi sidoksissa myös yhteisöihin, joiden kanssa tehdään monialaista yhteistyötä eri toimijoiden kesken.

Voimaa omista juurista ja perinteistä

On tärkeää tiedostaa tekijät, jotka vaikuttavat alueen kulttuuriin, sillä niistä voidaan ammentaa sisältöjä myös kulttuuripalveluiden toimintaan. Pohjois-Karjalassa on rikas kulttuuri ja aivan omanlaisensa

kulttuuriperinne, joka näkyy myös Joensuussa: kaupungissa voi aistia esimerkiksi luonnon, pohjoiskarjalaisuuden ja ortodoksisuuden vaikutteita. Nämä vaikutteet heijastuvat kaupungin kulttuuritarjontaan esimerkiksi ammennettaessa tietoa alueen historiasta paikallisessa museossa, eri luontokohteissa kulkien ja tunnettujen joensuulaislähtöisten muusikoiden astuessa kotiseudun lavoille, minkä lisäksi uusia tapoja hyödyntää paikallista kulttuuria kulttuuripalveluiden osana kehitetään. Joensuun paikalliskulttuuria täydentävät hienosti myös eri kansallisuuksien tuomat vivahteet, jotka mahdollistavat kulttuurin uudistumisen ja luomisen eri näkökulmista yhdessä eri kulttuurien kanssa. Joensuun kulttuuripalvelut tekevät kansainvälistä kulttuuriyhteistyötä esimerkiksi yhteishankkeiden kautta (Big Music for Small Cities -hankkeen ja Joensuun konservatorio Music without Frontiers 4 -hankkeen kautta). Venäjän läheisyys on mahdollistanut luontevan yhteistyön maiden välillä.

Toimenpiteet

Strategisten tavoitteiden rinnalle on määritetty neljä toimenpidekokonaisuutta, joiden avulla luomme Joensuuhun tekemisen meiningin, joka innostaa, mahdollistaa ja osallistaa tekemään kulttuuria yhdessä. Toimenpiteet linjaavat konkretian tasolla, mitä Joensuun kaupungin kulttuuripalvelut tekevät vuosina 2021–2026 päästäkseen asetettuihin tavoitteisiin ja saavuttaakseen vision unelmien kulttuuri-Joensuusta.

Yhden luukun periaate

Joensuun kulttuuripalvelut hallitsevat kaupungin kulttuurikenttää koskevaa tietoa yhdessä ja takaavat tietoa tarvitseville yhtenäisen palvelukokemuksen ilman eteenpäin ohjailua yhden luukun periaatteen mukaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että jo käytössä olevaa tietoa hyödynnetään yhteistyössä yksiköiden välillä tai tieto selvitetään sisäisesti, minkä jälkeen palataan takaisin käyttäjälle. Periaate mahdollistaa tehokkaan tiedonhallinnan ja saatavilla olemisen, josta kulttuuripalvelut ovat yhteisesti vastuussa.

Kulttuurin ja luovien alojen näkyväksi tekeminen

Joensuun kulttuuripalvelut edistävät kulttuurin ja luovien alojen näkyväksi tekemistä muun muassa kaupungin strategian, kulttuuriohjelman, viestinnän ja kulttuuriosallisuuden kautta. Kulttuuriohjelman avulla kulttuuripalveluiden toimintaa suunnataan yhä enemmän kaupunkilaisia osallistamaan suuntaan, minkä lisäksi kulttuuripalvelut tekevät esimerkiksi poikkitoimialaista yhteistyötä, joka lisää kulttuurin näkyvyyttä ja merkitystä osana jokaista kaupungin toimialaa ja palvelualueita. Kulttuurin ja luovien alojen näkyväksi tekeminen parantaa kulttuurin arvostusta ja merkitystä sekä auttaa ymmärtämään kulttuurin vaikutuksen erityisesti hyvinvointiin ja elinvoimaan.

Tiloja ja resursseja

Joensuun kulttuuripalvelut mahdollistavat kaikille joensuulaisille tiloja ja resursseja kulttuurin harjoittamiseen, harrastamiseen ja kokemiseen. Keskeisiä toimia ovat muun muassa kulttuuriavustukset, kulttuuritilasuunnitelma, tilojen monikäyttöisyyden kehittäminen ja vuokraaminen sekä kaupunkilaisten ajatusten kuuleminen. Tilat ja resurssit tukevat niin kulttuurin harrastamista, ammattimaista taiteellista työtä ja toimintaa kuin kulttuurin monipuolista käyttöä.

Viestinnän kehittäminen

Joensuun kulttuuripalvelut viestivät toimistaan ja tapahtumistaan suunnitelmallisesti erityisesti saavutettavuuden ja näkyvyyden näkökulmasta. Viestinnässä hyödynnetään kaikkien yksiköiden sekä kaupungin omia viestintäkanavia. Viestinnän kehittäminen tukee paikallista kulttuuritoimintaa, tehostaa

eri kulttuuritoimijoiden välistä yhteistyötä sekä lisää kulttuuripalveluiden näkyvyyttä niin paikallisesti, maakunnallisesti, ylimaakunnallisesti kuin valtakunnallisesti. Lisäksi viestinnän sisällöillä on yhtymäkohtia sekä matkailun, kaupunkikuvan kehittämisen, että vetovoimaisuuden kanssa.

Kulttuuriohjelman tekoprosessi

Kulttuuriohjelma on tehty osana Joensuun kaupungin uutta kaupungin strategiaa. Ohjelmatyön aikana osallistettiin Joensuun asukkaita, kulttuurikentällä työskenteleviä toimijoita sekä kulttuurin johtotiimiä. Osallistamisella haluttiin myötävaikuttaa siihen, että eri tahot kokevat kulttuuriohjelman sisällöt omikseen. Ohjelman laatiminen aloitettiin toteuttamalla kaikille joensuulaisille avoimet kyselyt, jotka järjestettiin kaupungin nettisivuilla sekä Carelicumissa, Joensuun taidemuseo Onnissa ja Joensuun kirjastoissa seinäkyselyinä 17.–28.3.2021. Kyselyistä tiedotettiin Joensuun kaupungin nettisivuilla, lehdistötiedotteella ja Pohjois-Karjalan kansalais- ja yhdistystoiminnan sivusto Jellissä. Kyselyiden kautta saatiin yhteensä 306 vastausta.

Vastaavasti kulttuurikentällä työskenteleville tekijöille ja toimijoille järjestettiin 14.4.2021 etäosallistumisella työpaja, jossa käytiin läpi kyselyn tuloksia ja keskusteltiin kulttuuriohjelmasta ammattilaisnäkökulmasta. Kulttuuriohjelmasta on keskusteltu ja sitä on kommentoitu kulttuurin johtotiimissä kevään ja kesän 2021 aikana, minkä lisäksi ohjelmatyön loppuvaiheilla järjestettiin kulttuuriohjelmaseminaari kulttuurikentän toimijoille 31.8.2021. Osallistuneilta tahoilta saatuja tietoja ja näkemyksiä hyödynnettiin ohjelman rakentamisen pohjamateriaalina ja apuna ohjelman suuntaamisessa.

Kulttuuriohjelmassa esitettävät strategiset tavoitteet, toimenpiteet ja painopistealueet toimivat tulevilla valtuustokaudella kulttuuritoiminnan ja -tekojen lähtökohtana ja näin ollen suuntana kohti yhteistä visiota: Joensuussa on tekemisen meininki, joka innostaa, mahdollistaa ja osallistaa tekemään kulttuuria yhdessä. Kulttuuriohjelma elää kulttuurin tavoin ajan mukana ja siksi ohjelmaa päivitetään tarpeen mukaan. Painopistealueita sekä niiden toteutumista seurataan sekä vuosittain talousarviokirjan strategisten tavoitteiden että osavuositarkastusten tavoitteiden toteutumisella. Kulttuuriohjelmasta viestitään Joensuun kaupungin nettisivulla.

Kulttuuriohjelman taustamateriaalit

Climate Joensuu: Näin vähennämme päästöjä. 2021. Viitattu 18.5.2021.

<https://climatejoensuu.fi/näin-vähennämme-päästöjä>

Finlex. Laki kuntien kulttuuritoiminnasta. 2019. Viitattu 3.5.2021.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190166>

Joensuu.fi: Kulttuuri. 2021. Viitattu 11.5.2021.

<https://www.joensuu.fi/kulttuuri>

Joensuu.fi: Luovan alan ja tapahtumien tuki. 2021. Viitattu 2.9.2021

<https://www.joensuu.fi/luovan-alan-exit>

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto: Kulttuurista hyvinvointia Pohjois-Karjalaan. 2021. Viitattu 11.5.2021.

<https://www.pohjois-karjala.fi/kulttuurista-hyvinvointia-pohjois-karjalaan>

Saimaa-ilmiö: Saimaa-ilmiö2026. 2021. Viitattu 7.5.2021.

<https://www.saimaailmio2026.fi/saimaa-ilmio2026>

Sitra: Näkökulmia taiteen ja kulttuurin terveysvaikutuksista. 2017. Viitattu 1.9.2021.

<https://www.sitra.fi/artikkelit/nakokulmia-taiteen-ja-kulttuurin-terveysvaikutuksiin/>

Taloustutkimus Oy: Kuntalaiskysely 2021. Tutkimusraportti. Viitattu 3.6.2021.

<https://www.joensuu.fi/documents/144181/13473630/Joensuun+kuntalaiskysely+2021%2C+raportti.pdf/375530c6-1fdf-3e31-feac-875d61f6a05a>

Turun AMK: Kulttuurihyvinvointi. 2021. Viitattu 10.5.2021.

<https://www.turkuamk.fi/fi/tutkimus-kehitys-ja-innovaatiot/tutkimusryhmat/kulttuurihyvinvointi/>

Keväällä 2021 toteutetut kyselyt joensuulaisille Joensuun kulttuuriohjelmasta ja työpaja kulttuurikentällä työskenteleville, kesällä 2021 järjestetyt kulttuurin johtotiimin kokoontumiset sekä syksyllä 2021 toteutettu kulttuuriohjelmaseminaari kulttuurikentän toimijoille.